

**รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง : ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2492**

นางสาวมุกดา เอนกสถาปัตย์

**วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2542**

ISBN 974-334-730-5

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**CONSTITUTION AND POLITICAL INSTITUTIONS : A STUDY OF
THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2492**

Miss Mookda Aneklapakij

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws in Laws**

Department of Law

Faculty of Law

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-334-730-5

มุกดา เอนกกลาภากิจ : รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง : ศึกษารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
พุทธศักราช 2492 (CONSTITUTION AND POLITICAL INSTITUTIONS : A STUDY OF THE
CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2492)
อ. ที่ปรึกษา : ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 276 หน้า. ISBN 974-334-730-5

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 กับบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยมุ่งศึกษาถึงความเป็นมา เจตนารมณ์ของผู้ร่าง และการบังคับใช้รัฐธรรมนูญในความเป็นจริง

ผลการศึกษาพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ที่จัดทำขึ้นโดยองค์การที่เรียกว่า “สภาร่างรัฐธรรมนูญ” เป็นครั้งแรกนั้น มีเนื้อหาที่เป็นประชาธิปไตย และมีแนวความคิดกษัตริย์นิยม รัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้วางรูปแบบระบบการปกครองในระบบรัฐสภาแบบสองสภาที่สมาชิกสภาผู้แทนมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และวุฒิสภามาจากการเลือกและแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ นอกจากนี้ยังมีการบัญญัติรับรองสิทธิเสรีภาพของประชาชนอย่างกว้างขวาง แต่เมื่อนำมาใช้บังคับภายใต้รัฐบาลของคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 ที่มีความไม่พอใจในรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอย่างมาก เนื่องจากมีบทบัญญัติที่จำกัดบทบาทอำนาจในทางการเมืองของทหารซึ่งส่งผลกระทบต่อฐานะในทางการเมืองของคณะรัฐประหาร แต่คณะรัฐประหารก็ยินยอมให้รัฐธรรมนูญฉบับนี้ประกาศใช้ เนื่องจากการเข้ามามีอำนาจโดยวิถีทางนอกรัฐธรรมนูญทำให้ขาดพลังสนับสนุนจากประชาชน และประสบปัญหาด้านการรับรองจากต่างประเทศ และที่สำคัญในขณะนั้นคณะรัฐประหารยังไม่สามารถควบคุมกองทัพได้โดยเด็ดขาด เนื่องจากกองทัพไม่ได้สนับสนุนคณะรัฐประหารทั้งหมดแต่ยังมีการแตกแยกกันเองอยู่ภายในกองทัพ นอกจากนี้สภาพการเมืองในขณะนั้นก็มีการช่วงชิงอำนาจทางการเมืองกันระหว่างกลุ่มผู้มีอำนาจฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหาร โดยฝ่ายพลเรือนแยกออกได้เป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มของนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองทัพเรือบางส่วน และกลุ่มของนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการแต่งตั้งวุฒิสภาและมีเสียงส่วนใหญ่อยู่ในสภาผู้แทน โดยภายในรัฐสภานั้นวุฒิสภาได้ใช้อำนาจตามรัฐธรรมนูญในการควบคุมตรวจสอบรัฐบาลอย่างเต็มที่ และภายนอกสภาได้เกิดการบงกชกบฏหลายครั้งซึ่งรัฐบาลได้ทำการปราบปรามด้วยความรุนแรง ในที่สุดเมื่อคณะรัฐประหารสามารถกำจัดศัตรูทางการเมืองและควบคุมกองทัพได้โดยเด็ดขาดแล้ว คณะรัฐประหารก็ได้ทำการรัฐประหารล้มรัฐบาลของตนเองเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2494 ยกเลิกรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 และนำเอารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2475 กลับมาแก้ไขเพิ่มเติมและประกาศใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศเพื่อเป็นฐานอำนาจทางการเมืองของตนเองต่อไป

นอกจากนี้ยังพบว่า พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ที่ได้รับการบัญญัติยกย่องเชิดชูและถวายพระราชอำนาจให้พระมหากษัตริย์เป็นอย่างมากนั้น การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ในความเป็นจริงแล้วอยู่ภายใต้อำนาจและบทบาทของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เนื่องจากพระมหากษัตริย์ทรงศึกษาอยู่ต่างประเทศ

ผลการศึกษาทำให้ทราบว่า การบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 นั้น มีแต่ภายในรัฐสภาเท่านั้น ภายนอกรัฐสภาแล้วเป็นการใช้กำลังอำนาจทางการเมืองของผู้นำทหารในการปราบปรามศัตรูทางการเมือง อันเป็นการแสดงให้เห็นว่า การเมืองการปกครองของไทยภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 นั้น ไม่ได้ดำเนินไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง

ภาควิชา นิติศาสตร์..... ลายมือชื่อนิติกร มุกดา เอนกกลาภากิจ
สาขาวิชา นิติศาสตร์..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ปีการศึกษา 2542..... ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

3971373434 : MAJOR LAW

KEY WORD : CONSTITUTION / CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND / POLITICAL INSTITUTIONS/ 1949

MOOKDA ANEKLAPAKIJ: CONSTITUTION AND POLITICAL INSTITUTIONS : A STUDY OF THE CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E.2492.

THESIS ADVISOR : PROF. BORWORNSAK UWANNO, Ph.D. 276 pp. ISBN 974-334-730-5

This research is aimed to study the constitution of the Kingdom of Thailand 1949 in the context of politics, economy and society by aiming to study the background , intention of the drafters and its enforcement in reality.

The study points out that the constitution of the Kingdom of Thailand 1949 which was made by the "Constitution Drafting Assembly" for the first time, it was a constitution with democratic content and royalistic concept. It had formed a bicameral system of government ; the members of parliament were elected by the people and the senators came from appointment by the King. Furthermore, the constitution recognized the freedom of the people widely. But when it was enforced under the government emanating from the coup d' Etat 1947, the government was not in favor of this constitution because there were provisions that limited the role of the military politically and affected the political status of the leaders the coup d' Etat who were in government too. Nevertheless, military government had to allow this constitution to function due to the lack of popular support as well as acceptance from foreign countries. But the military government itself could not control entirely the army which was very divided into many factions. Moreover, rivalry and conflict among civilian leaders and military leaders of the People's Party itself led to the instability of the regime. The civilian side could be divided into two groups, a group of Mr. Pridi Phanomyong who gained support from some factions of the navy and Mr. Khuang Aphaiwong, leader of Democrat Party who appointed the senators with the majority in the House of Representatives. In the parliament the senators were very active in controlling the government, while outside the parliament there were several revolts this led to the coup d' Etat of 1951 which overthrown the constitution. The Constitution of 1949 intensely was then replaced by the constitution of the Kingdom of Thailand 1932, which was amended and put into effect so as to perpetuate the military ruling.

Moreover, it was found that the royal prerogatives were increased. Enforcement of the constitution of the Kingdom of Thailand 1949 in reality was under the responsibility of the regent as the King was studying overseas.

This study also enabled us to know that enforcement of the constitution of the Kingdom of Thailand 1949 was only effective in the parliament . While outside of the parliament it was the repression committed by Thai military leaders to suppress their political enemies. This proved that the administration of Thailand under the constitution of the Kingdom of Thailand 1949 did not carry out the intention of the constitution truly.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์..... นายมือชื่อนิติ..... สกน 1 ๑๗๓๓๓๓๓๓๓
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์..... นายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... ๒. ๑๕
ปีการศึกษา.....2542..... นายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสู่สว่างลงได้ด้วยความกรุณาของ ศาสตราจารย์ ดร. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาได้รับเป็นที่ปรึกษาและกรุณาตรวจแก้ไข พร้อมทั้งให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางการทำวิทยานิพนธ์ต่อผู้เขียนด้วยดีตลอดมา และ ศาสตราจารย์ ดร.พงศ์เพ็ญ ศกุนตาภัย ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ และรองศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของวิทยานิพนธ์นี้อย่างดียิ่ง ผู้เขียนจึงขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ คุณกัญญา นระรา คุณศุภกาอุยงน์ ทัดแก้ว คุณฉายลักษณ์ หิรัญคะเปาระ คุณวรรณวรรณ ประพัฒน์ทอง คุณสมชาย จิตการุณ คุณทรงวุฒิ จารขจรกุล คุณเบญจพล สาริตตमितพงศ์ คุณศุภกาอุยงน์ ดันตราภรณ์ คุณอังกร จิระกิตขางกูร คุณกรรณิกา สุทธิประสิทธิ์ คุณธีระชัย จาตุรงค์สวัสดิ์ คุณเริงชัย นาคแก้ว คุณศิริกมล คุณปริษา รวมทั้ง พี่ ๆ และเพื่อน ๆ ทุกคนที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจต่อผู้วิจัย ซึ่งอาจมิได้รับการกล่าวถึงไว้โดยเฉพาะเจาะจง ณ ที่นี้ได้ทั้งหมด และที่สำคัญขอขอบคุณ คุณมณีนัส จุฑานนท์ และคุณสิริพร มณีภักดิ์ หัวหน้างานของผู้วิจัยที่สนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์ด้วยดีมาโดยตลอด

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา - มารดา รวมทั้งทุก ๆ คนในครอบครัวของผู้วิจัย ที่เป็นกำลังใจและสนับสนุนด้านทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา แลขอขอบคุณคุณกานดา เอนกลาภากิจ พี่สาวของผู้วิจัยที่ช่วยเหลือในเรื่องการพิมพ์วิทยานิพนธ์มาโดยตลอด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มุกดา เอนกลาภากิจ
พฤษภาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 สมมติฐานของการวิจัย	4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	5
2 การสถาปนารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	
2.1 แนวความคิดการรัฐธรรมนูญที่มีอิทธิพลต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	
2.1.1 แนวความคิดเรื่องอำนาจก่อตั้งองค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญและ อำนาจแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ	6
2.1.2 แนวความคิดเรื่องอำนาจอธิปไตย	9
2.1.3 แนวความคิดเรื่องความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญและการ ควบคุมมิให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ	10
2.1.4 แนวความคิดเรื่องการแบ่งแยกอำนาจกับการปกครองระบบรัฐสภา	13
2.1.5 แนวความคิดเรื่องการรักษาสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	16
2.2 บริบททางการเมืองการปกครองก่อนการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2492	

2.2.1	สภาพทั่วไปทางการเมืองการปกครองของไทยก่อนการบังคับใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	
	(ก) สภาพทั่วไปทางการเมือง	18
	(ข) ความขัดแย้งทางการเมืองของกลุ่มผู้มีอำนาจทางการเมือง	38
	(ค) สถานะทางการเมืองของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ภายในคณะ รัฐประหาร พ.ศ. 2490	45
	(ง) สถานะทางการเมืองของจอมพล ป. พิบูลสงครามในทางระหว่าง ประเทศ	46
2.3	วิเคราะห์การร่างรัฐธรรมนูญโดยสภาร่างรัฐธรรมนูญ	
2.3.1	ความเป็นมาของสภาร่างรัฐธรรมนูญ	50
2.3.2	อิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองต่อการร่างรัฐธรรมนูญ	58
2.3.3	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ	62
2.4	วิเคราะห์อำนาจก่อตั้งองค์กรทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	63
3	วิเคราะห์พระราชสถานะและพระราชอำนาจของสถาบันพระมหากษัตริย์ตาม รัฐธรรมนูญกับสภาพการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	
3.1	วิเคราะห์เจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญที่ต้องการถวายพระราชอำนาจให้ สถาบันพระมหากษัตริย์	68
3.1.1	พระราชสถานะของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2492	69
	(1) ในฐานะองค์พระประมุขของรัฐ	69
	(2) ในฐานะอันเป็นที่เคารพสักการะ ผู้ใดจะละเมิดมิได้ และผู้ใด จะกล่าวหาหรือฟ้องร้องในการใด ๆ มิได้	70
	(3) ในฐานะที่ทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก	73
	(4) ในฐานะจอมทัพไทยและผู้บังคับบัญชาสูงสุดของทหารทั้งปวง	73
3.1.2	พระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2492	77

(1) พระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจอธิปไตยแทนปวงชนชาวไทยในฐานะ ประมุขของรัฐ	77
(2) พระราชอำนาจในการเลือก แต่งตั้ง และถอดถอนองคมนตรี	78
(3) พระราชอำนาจในการแต่งตั้งและถอดถอนข้าราชการในพระองค์ และสมุหราชองครักษ์	84
(4) พระราชอำนาจในการเลือกและแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา	85
(5) พระราชอำนาจในการยับยั้งร่างกฎหมาย	87
3.2 วิเคราะห์บทบาทของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ในทางรัฐธรรมนูญกับสภาพ การเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	91
3.2.1 ความเป็นมาของการแต่งตั้งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์	91
3.2.2 บทบาททางการเมืองของผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์	97
4 วิเคราะห์เจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญในเรื่องกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลย์ระหว่าง ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารกับสภาพการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร ไทย พุทธศักราช 2492	
4.1 แนวความคิดของผู้ร่างรัฐธรรมนูญในเรื่องรูปแบบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	101
4.2 อำนาจหน้าที่และบทบาทของวุฒิสภา	103
4.2.1 การเข้าสู่ตำแหน่งและคุณสมบัติของสมาชิกวุฒิสภา	103
4.2.2 อำนาจหน้าที่ของวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ	107
4.2.2.1 อำนาจหน้าที่เกี่ยวกับกระบวนการนิติบัญญัติ	107
(1) การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ	108
(2) การอนุมัติร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี	109
4.2.2.2 อำนาจหน้าที่ในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่าย บริหาร	110
(1) อำนาจในการตั้งข้อสังเกตเพื่อประกอบการพิจารณาของ สภาผู้แทนราษฎรในการลงมติให้ความไว้วางใจหรือไม่ให้ ความไว้วางใจภายหลังการแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี	111
(2) อำนาจในการขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาเพื่อให้ คณะรัฐมนตรีแถลงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นโดย ไม่มีการลงมติ	113

	(3) อำนาจในการตั้งกระทู้ถาม	114
4.2.2.3	อำนาจที่เป็นอำนาจร่วมกันของทั้งสองสภา	115
4.2.3	บทบาทของวุฒิสภาภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	116
4.2.3.1	บทบาทด้านนิติบัญญัติ	116
	(1) บทบาทของวุฒิสภาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ ...	116
	(2) บทบาทของวุฒิสภาในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี	118
4.2.3.2	บทบาทด้านการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่าย บริหาร	120
	(1) การขอเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภาโดยไม่มีการลงมติ ...	121
	(2) การตั้งกระทู้ถาม	122
4.3	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทของวุฒิสภาในการควบคุมตรวจสอบ คณะรัฐมนตรี	
4.3.1	บทบาทของพรรคการเมืองฝ่ายค้านในการควบคุมตรวจสอบ รัฐบาล	123
4.3.2	ความขัดแย้งภายในของสหพรรคที่ให้การสนับสนุนรัฐบาล	125
4.3.3	กลไกของรัฐธรรมนูญในการห้ามข้าราชการประจำเข้ามามีส่วน ร่วมทางการเมืองทำให้ฝ่ายรัฐบาลขาดฐานอำนาจที่สำคัญทางการเมืองและการกำหนดข้อห้ามมิให้สมาชิกสภามีผลประโยชน์ขัดต่อ ตำแหน่งหน้าที่	127
4.4	ฐานะและอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร	
4.4.1	คุณสมบัติและข้อจำกัดการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร	131
4.4.2	อำนาจและหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร	133
4.4.3	บทบาทของสภาในการพิจารณากฎหมายในช่วงปี พ.ศ. 2492 – 2494	134
4.5	อำนาจและการรักษาเสถียรภาพของฝ่ายบริหาร	
4.5.1	การเข้าสู่ตำแหน่งและข้อจำกัดของการเป็นรัฐมนตรี	138
4.5.2	เจตนารมณ์ของผู้ร่าง ในเรื่องการมีบทบัญญัติว่าด้วยแนวนโยบาย	

	แห่งรัฐในการบริหารราชการแผ่นดิน	139
4.5.3	แนวความคิดของผู้ร่างรัฐธรรมนูญในการสร้างเสถียรภาพให้แก่ฝ่ายบริหาร	141
5	วิเคราะห์การรับรองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญกับสภาพการเมืองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	
5.1	การรับรองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	146
5.2	วิเคราะห์เจตนารมณ์ของผู้ร่างรัฐธรรมนูญ	148
5.3	สิทธิและเสรีภาพที่สำคัญตามรัฐธรรมนูญ	150
	(1) สิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลโดยแท้	
	(1.1) สิทธิในชีวิตและร่างกาย	152
	(1.2) สิทธิร้องทุกข์	159
	(1.3) สิทธิฟ้องร้องหน่วยงานราชการ	160
	(2) สิทธิเสรีภาพในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง	
	(2.1) การให้ประชาชนมีสิทธิออกเสียงแสดงประชามติ (referendum) ..	164
	(2.2) เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง	175
5.4	การละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	181
6	บริบททางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยในระหว่างการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 (ในช่วงปี พ.ศ. 2491 – 2494)	
6.1	บริบททางการเมืองการปกครองของไทยภายใต้การปกครองของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492	189
6.2	บริบททางเศรษฐกิจของไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2491 – 2494	206
6.3	บริบททางด้านสังคมของไทยในช่วงปี พ.ศ. 2491 – 2494	215
7	บทสรุป	
7.1	ผลของการบังคับใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 ในระบบการเมืองไทย	219

7.2 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2492 กับแนวความคิดที่สืบ ทอดมาในระบบกฎหมายรัฐธรรมนูญยุคต่อมา	225
รายการอ้างอิง	228
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	239
ภาคผนวก ข	273
ประวัติผู้วิจัย	276

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย